

**УСНІ ІСТОРІЇ –
ДОСЛІДЖЕННЯ,
ЕЛЕМЕНТ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ,
ВЗАЄМОЗБАГАЧЕННЯ З УПОВНОВАЖУВАЛЬНОЮ ОСВІТОЮ**

Історичні свідчення звичайних людей, особливо тих, хто виключаються з традиційної історії – жінок, представниць і представників культурних, етнічних, релігійних та інших меншин – відображають все більше зацікавлення суспільства в інших підходах до суспільних наук. Таке зацікавлення завжди було у главі кута уповноважувальної освіти. Тому, опанувавши розділи „Успішні комунікації” та „Діалог різноманітностей”, варто звернутися до усних історій чи, як інакше називається цей метод, до біографічного методу. Базуючи його на здобутках уповноважувальної освіти, можна:

- дізнатися про усні історії як захоплюючий корисний цікавий спосіб пізнання світу;
- використовувати його для досліджень;
- навчити дітей збирати усні історії;
- здійснювати процес навчання з включенням підходів і елементів усних історій.

За останні п’ятдесят років усна історія розвинулася в окремий напрямок з власними журналами, базами даних і спеціалізованими темами, такими як жіноча, чорна, культурна та інші історії. Ми, насамперед, розглядаємо гендерну і ромську історію через лінзи уповноважувальної освіти, бо з них почався наш практичний досвід об’єднання цих двох підходів.

Що таке усні історії?

Це запис та аналіз усних свідчень про минуле у найрізноманітніших формах. Усні історії можуть зосереджуватися на

- знання минулого, яке перейшло від попередніх поколінь (усна традиція);
- опис подій життя людини, який допоможе оформити факти і їх значення (усна біографія);
- особисті спогади людини про певні події, проблему чи досвід, який вони пережили колись у минулому;
- усні свідчення, записані під час або відразу після події.

Усні історії використовують з двома різними цілями. **Перша** – допомогти в реконструкції минулого з позиції людини, яка „випала” з історії (як примус до осілого життя змінив долю ромської родини чи що почувала донька розкуркуленого батька, коли її не прийняли до університету). **Друга** – допомогти зрозуміти, як люди тлумачать минуле. Усні джерела говорять нам не лише про те, що робили люди, але й що вони бачили, думали, відчували, вірили і чому, що вони хотіли зробити і не зробили і чого вони робити не хотіли.

Згадаймо, що усні історії – це запис і аналіз усних свідчень. Тому ми можемо запропонувати дітям зібрати такі історії в батьків, бабусь і дідусів, сусідів і сусідок щодо певної події чи життєвого досвіду. Такі історії можуть бути корисними для додаткового читання і аналізу на уроках історії.

Аналіз історичних джерел вимагає певних **знань** і **навичок**. При цьому, збираючи усні свідчення за допомогою інтерв’ю, їх можна також розвинути далі. Неповний перелік містить такі складові:

- навички критичного аналізу й інтерпретації, які можна застосувати до будь-якого виду свідчень;

- знання і розуміння, яке дасть можливість вставити свідчення в історичний контекст;
- можливість перевірки автентичності й відповідності свідчення перехресним посиланням на ресурси;
- розуміння процесу, за допомогою якого свідчення проаналізоване.
- дослідницькі навички, зокрема, щодо порядку формулювання ефективних запитань;
- комунікаційні навички (щоби тих, кого опитують, почувалися вільно, а для цього треба заохочувати, слухати, стимулюючи і перевіряючи для встановлення фактів;
- навички емпатії до людей різних поколінь, освіти, досвіду, перспектив і припущень;
- здатність відсіювати, оцінюючи відповідність і точність, а тоді будуючи опис, хронологію, формулювання висновків про те, що трапилося і чому;
- здатність робити достовірні і надійні записи усних свідчень і використовувати їх для конструювання даних про те, що трапилося.

Збирання усних історій та їх аналіз **використовується** по-різному:

- можливість доступу до досвіду та перспектив звичайних людей;
- жива перспектива сучасної історії, яку неможливо отримати з сухого тексту підручників;
- інформація про людей і групи, які зазвичай ігноруються підручниками;
- корисна перевірка свідчень, наданих іншими джерелами (особливо, якщо ці джерела містять засоби масової інформації);
- ефективний баланс із історичною інтерпретацією подій, бо показує, як люди насправді це переживали;
- усні історії, особливо в формі особистих спогадів сучасниць і сучасників, часто можуть допомагати учням досліджувати і застосовувати ключові концепції історичної цілісності і змінності;
- дослідження усних історій потребує застосування тих же самих принципів і аналітичних процесів що й до іншого роду свідчень – відбір, перехресна перевірка, виявлення упереджень і викривлень, трактування протиріч і неповних даних.

При аналізі усних історій важливо задавати **питання**:

- Що за людина, яка розповідає свою історію?
- Про що вона говорить? Стосується це того, **що** трапилося чи **чому**? Говорить людина безвідносно до кожного з питань чи вона намагається розповісти історію? Чи говориться те, що не стосується теми? Чи намагається людина виправдати себе і свої дії? Чи намагається вона виправдати когось? Чи відповіді частіше за все надаються у вигляді жартів?
- Чи намагається людина відповідати серйозно на запитання? Чи відчувається дискомфорт щодо деяких запитань? Чи замовчуються певні питання? Чи перед телекамерою і диктофоном людина змінює поведінку?
- Які припущення висловлюються?
- Чи можна виявити упередження?
- Чи є можливість перевірити інформацію з незалежного джерела?

Ось приклади того, **що** можна досліджувати в процесі збору та аналізу усних історій:

- Як змінилося домашнє і робоче життя внаслідок технологічного розвитку?

- Як змінилося життя сім'ї протягом століття?
- Як змінилися ролі дружини чи чоловіка (батьків)?
- Як змінилася статевая поведінка і правила моралі? Як ставилися до матерів-одиначок 50 – 60 років тому?
- Як змінилася ідея дитинства і підліткового віку?
- Як змінилося ведення господарства протягом століття?
- Як позначилася на житті людей в містах і селах зростання міст?
- Як змінилася з часом професійна зайнятість (зменшення частки деяких робіт і промисловостей, створення нових, збільшення механізації й автоматизації)?
- Як змінилися стосунки між поколіннями?
- Як змінилися місця відпочинку і розваги?
- Як вплинули на життя людей зміни в мережі транспорту і комунікацій?
- Як позначилися на житті людей зміни в медицині?
- Як змінилися наші ідеї? (наприклад, щодо віри і релігії, злочинів і покарань, бідності і добробуту, освіти, мистецтва, ролі і відповідальності держави і громадян і громадянок, національної ідентичності, тощо)

Розроблення плану інтерв'ю

Ось про що слід пам'ятати, готуючи запитання:

- яка базова інформація потрібна щодо кожної людини, яку планується інтерв'ювати (наприклад, де вона народилася і коли, зайнятість зараз чи в минулому, що вона робила в певний момент життя, де вона ходила в школу, де вона жила в певний проміжок життя, тощо);
- яка найкраща чи прийнятна послідовність запитань, щоби інтерв'ю проходило без переривань;
- важливість уникання спрямовуючих (наприклад, ви, напевно, розсердилися через це?) і закритих запитань (коли є лише вибір відповіді „так” чи „ні”);
- важливо переконатися, що запитання чіткі і незарозумілі;
- як досягти балансу між тим, щоби заохочувати людину говорити і водночас повертати її, якщо вона занадто далеко піде від теми;
- як розпочати і завершити інтерв'ю;
- що робити, якщо людина „виснажується” щодо конкретного питання занадто рано;
- які можуть бути шляхи перевірки достовірності свідчень.

Після першого захоплення усними історіями можна побачити, що є багато проблем, яких слід уникнути, аби не профанувати цей підхід. Дослідниця усних жіночих історій Джоан Сангстер пише: „багато з нас спочатку звернулися до усної історії, як до методології, що володіє радикальним і демократичним потенціалом для виправлення історії звичайних людей і підняття самосвідомості робітничого класу і жінок. Як феміністки, ми сподівались використовувати усну історію для надання різноманітних можливостей жінкам шляхом створення переглянутої історії „для жінок”. Ця історія виникає з досвіду жінок, які дійсно жили.” Але спроби, як в західних країнах, так і на теренах нашого регіону, показують, що це не так просто. „Чи не перебільшуємо ми радикальний потенціал усної історії? Чи не ігноруємо ми незручні етичні питання, пов'язані з використанням живих людей в якості джерела для наших досліджень?” - вслід за Джоан Сангстер маємо постійно запитувати ми самі себе.

Проведення інтерв'ю

Не забудьмо!

- чи працює диктофон;
- чи є чисті касети;
- чи є кому записувати, якщо нема чи відмовить диктофон.

Ключові моменти інтерв'ю:

- приходити вчасно
- приходити вчасно підготовленими
- слухати (активно)
- бути терплячими – не критикувати, давати час на роздуми
- намагатися тримати „в колії”, але не перебивати занадто часто
- подякувати наприкінці інтерв'ю й, можливо, написати листа подяки

Ось перелік деяких **прикладів**, які ілюструють можливі проблеми, які можуть зустрітися нам:

- люди часом надають інформацію, яка не має особливого значення, але для них важлива чи незабутня.;
- розповіді можуть не співпадати з офіційними тенденціями, які прийняті в країні;
- часто можна зустрітися з неправдивими свідченнями;
- люди часто не в змозі згадати деталі, які можуть бути важливими;
- люди можуть потерпати від періодичних втрати пам'яті;
- люди часом намагаються зробити приємне тим, хто їх опитують, а тому розповідають те, що, на їхню думку, має сподобатись тим, хто проводять опитування;
- люди можуть бути схильними до перебільшень, які важко ідентифікувати.

Розповідаючи, людина може (та має право) її прикрасити чи погіршити, тобто говорити неправду (неповністю). Ось деякі причини цього:

- сором,
- недовіра,
- ролі, які людина хоче чи вимушена грати,
- боязнь,
- не знання відповіді на запитання,
- бажання притягти увагу,
- забудькуватість

Достовірність інформації та успіх збирання історій залежить від підготовки та налаштування на роботу обох сторін. Для відповідної підготовки можна провести підготовчий тренінг, протягом якого ті, хто в майбутньому розповідатимуть історії, та ті, хто їх записуватиме, можуть познайомитися та створити контакти для полегшення наступної роботи.

Після проходження хоча б частини програми уповноважувальної освіти, зокрема, успішних комунікацій, ті, хто розпитують, володітимуть комунікаційними навичками:

- не тиснути на тих, хто розповідає,
- запитувати залежно від ситуації, використовуючи відповідно відкриті чи закриті

- запитання,
  - пам'ятати про послідовність та вчасність питань,
  - бути чуйними та толерантними,
  - ...
- ті, хто розповідають, будуть
- емпатійними,
  - щирими,
  - відкритими,
  - більш відвертими

Варто пам'ятати, що дрібниць не буває:

- Вхідження в розмову має бути поступовим, слід мати план входу – виходу з інтерв'ю.
- Варто слідкувати за своїми репліками, бо вони можуть суттєво вплинути на подальший хід розмови.
- Слід давати „повітря” – паузи між закінченням репліки та наступним питанням (можливість пригадати, подумати, не тиснути).
- Принцип Конфіденційності надзвичайно важливий під час збору історій (інколи, навіть коли людина хоче, щоб було написано її ім'я, варто кілька разів подумати, чи доцільно це робити – ситуації в житті можуть змінюватися, чи не вплине це на долі тих, хто довірилися нам і щиро розповіли своє життя).
- Пам'ятати про розігрів – людину треба приготувати до розмови.
- Обговорити етичні аспекти – погодження на запис цієї історії, згадування імен.
- По закінченню розмови варто переконатися, що ми спроможні встановити хронологію подій.
- Наполягання має бути не тиском, але наполегливим по своїй логічності.
- По завершенню перепитуємо (етичні питання), чи все інтерв'ю можна надрукувати (якщо ми плануємо повний друк історії).
- Не завадить також кінцева перевірка та згода розмовниці чи розмовника з написаним.
- Важлива міміка та жести (двох сторін).
- Не редагувати.
- Мова, яка є.
- Дякувати.

Як бути, коли людини під час бесіди чи тренінгу розплакалася?

- ⊃ Бути наготові, що така ситуація може виникнути
- ⊃ Намагатися триматися „золотої середини”
- ⊃ Працювати з собою (не плакати разом)
- ⊃ Не розбурхувати ситуації
- ⊃ Не провокувати до плачу
- ⊃ Мають бути наготові позитивно налаштовані кілька фраз – моделі виходу з ситуації (запитати: можливо цей негативний досвід став для Вас уроком, або може стати уроком для інших...)
- ⊃ Відвести від теми, щоби потім повернутись.

Цей процес близького, глибокого спілкування та спогади з минулого можуть нагадувати процес глибинного інтерв'ю, але збір усної історії ще вільніший, позбавлений мінімального тиску на людину. „Не нашкодити” – це не тільки принцип роботи медиків,

але й принцип роботи тренера, інтерв'юера, інтерв'юерки.

І ще:

- не диктуємо – це не буде усна історія,
- краще мати диктофон – можна загубити інформацію,
- пам'ятаймо про репрезентативність вибірки.

Аналіз і інтерпретація інтерв'ю

Спочатку слід провести повний чи частковий запис інтерв'ю (транскрибування). Читаючи записане, думаємо про:

- чи відповіло інтерв'ю на запитання, які є наріжними в дослідженні
- чи добре людина, яку ми опитували, пам'ятає події, про які розповідала
- чи отримана внаслідок інтерв'ю суперечлива інформація
- чи існують шляхи, якими можна перевірити достовірність відповідей
- чи є ознаки упереджень у відповідях
- наскільки важливі історичні свідчення, отримані з інтерв'ю
- якими шляхами можна було би покращити інтерв'ю

Упорядкування свідчень можна робити різними способами. Один з них, коли ми:

- роздруковуємо свідчення, нумеруючи кожний рядок
- розрізаємо текст на окремі свідчення
- сортуємо свідчення за такими ознаками
  - на мою думку, ці твердження правдиві, тому що...
  - на мою думку, ці твердження неправдиві, тому що...
  - на мою думку, ці твердження важливі для аналізу цієї теми, тому що...
  - на мою думку, ці твердження неважливі для аналізу цієї теми, тому що...
  - на мою думку, ці твердження відображають думку багатьох (репрезентативні), тому що...
  - на мою думку, ці твердження не відображають думку багатьох (не репрезентативні), тому що...
- складаємо загальний текст
- формуємо коментарі

Важкою для розуміння може бути категорія – неважлива інформація. Як це перевірити?

Репрезентативність: чи типово це, притаманне для широких кіл.

Свої особливості виникають при роботі з показниками категорії „Правдивість”: де правда, де ні; хочеться вірити, як це можливо перевірити... Ця проблема базується на наших цінностях та ставленні (і ми знову звертаємось до послання УО).

З – знання

З

П

П - поведінка

Н – навички

Н

Пр

Пр- проблема

С - ставлення

Лівий трикутник (З – С – Н) відображує ключові виміри освіти взагалі й уповноважувальної зокрема.

Правий трикутник (П – Пр – С) – теорію конфліктів, описану Йоганом Гальтунгом в Трансценд методі.

Вони “зустрічаються” на ставленні як засадничому понятті – ставленні.

Багато з того, що ми прочитали про усні історії, має спільне з уповноважувальною освітою. Одна з тренерок уповноважувальної освіти, познайомившись з усними історіями, назвала їх рідними сестрами. Але як перевести позитивні емоції від сприйняття підходів на практичний ґрунт?

Які ризики й які можливості відкриває інтеграція програм

Можливості	Ризики
Розширення програми	Проблеми з формалізацією нового посібника
Краще засвоєння предмета (історії)	Ризик нерозуміння оточенням
Використання методичної бази уповноважувальної освіти при дослідженнях, аналізі і написанні усних історій	Етно-психологічні проблеми
Ширше використання усних історій за допомогою уповноважувальної освіти	Домінування одного напрямку над іншим
Розширення аудиторії	Відсутність кадрів
Популяризація гендерної тематики в цілому за допомогою уповноважувальної освіти і усних історій	Відсутність спільної методології усних історій та уповноважувальної освіти
Уповноважувальна освіта дасть можливість використовувати не лише жіночі, а й гендерні історії	

Щоби уникнути ризиків і найефективніше скористатися перевагами, пропонуємо таку **послідовність** для тих, хто вже знайомі з уповноважувальною освітою:

- познайомитися з методом, що називається „усні історії” чи „біографічний метод”;
- пропустити через себе цей досвід і відрефлектувати його в групі інших тренерів і тренерок;
- додати деталі й акценти, які привнесені з програми; спробувати передати іншим.

Як передати іншим цей новий досвід? Як використати? Ось можливі варіанти:

- збір усних історій та їх аналіз як окреме академічне дослідження;
- використання усних історій в традиційній освіті;
- використання фрагментів усних історій та/чи уповноважувальної освіти;
- об'єднання підходів, досвіду, інструментарію, досвіду програм для створення нового досвіду.

Усні історії й уповноважувальна освіта мають **спільність характеристик і підходів**:

- культуральні інновації а постмодерному просторі, де головна діюча особа – Людина як суб'єкт;
- найважливіші цінності – Людська Різноманітність, що має право на власний голос і власну історію;
- спрямування свого розвитку на розбудову гендерно-чуйного суспільства;
- рефлексії.

Ось як в деталях це можна відобразити в порівняльній таблиці.

Усні історії	Уповноважувальна освіта
Джерело персонального досвіда	Базується на власному досвіді В посібниках відсутні приклади
Важливість уміння запитувати	Важливість уміння запитувати
Є історія, а є її тлумачення (однобічне, стереотипне) Проблема викладання історії	Дослідження стереотипів, їх небезпеки, рамок, які вони встановлюють
Персоналізація історії	Принцип персоналізації
Це момент саморефлексії	Важливість саморефлексії
Під час збору історій поведінка тих, хто їх збирають, несе ситуативний характер	Вміння здійснювати ситуативний аналіз Вироблення соціального інтелекту
Брехня як форма комунікації тих, хто розповідає свої історії – питання не в тому, що правда, а в тому, чому формується неправда	Вплив структурного і культурного насилля Відмінність між поведінкою і ставленням Компенсаторні реакції «Важливо не те, що сказали учасниці й учасники під час тренінгу, а те, про що вони стали після цього думати»
Важливість того, хто питає і як	Створення атмосфери, що сприяє відвертій розмові навіть, якщо ті, хто питають, не належать до тої же групи, що й опитувані (використання Я-повідомлення, персоналізації, «дослідження айсберга»)
Доступ до аудиторії Розуміння культури тих, кого питають	Принцип чуйності до різноманітності
Коли ми не належимо до групи, яку опитуємо, важливо виступати як учениці й учні	Ми завжди виступаємо як учні й учениці, вважаючи, що в чомусь ми все одно не належимо до групи тих, кого опитуємо
Пам'ятати, що це розповідь про таємниці	Принцип конфіденційності
Добре питання складається з 2 частин: - ствердження - саме питання	Принцип персоналізації Я – повідомлення
Важливість слухання	Активне слухання
Небезпека викривлення інформації	Використання переформулювання
Персональний ризик – як справитись із емоціями групи	Послідовність у вправах – спочатку емоції через рефлексії, вихід з ролі, а потім аналіз ситуації

Якщо ми розвинули в собі те, що пропонує уповноважувальна освіта, то можемо це використати й в усних історіях.

Майже кожна вправа уповноважувальної освіти має практичне застосування в навчанні, зборі та аналізі усних історій.

Застосування вправ уповноважувальної освіти в усних історіях

Назва вправи	Її застосування в усних історіях
“Я пишаюся...”	
Герб	Питання, які можуть застосуватися під час інтерв’ю
Крок назустріч	Концепція вправи допомагає формувати позитивний простір для інтерв’ю
Повітряна куля	
Слухати і чути (активне слухання)	Використання навичок при зборі усних історій
Що можна втратити при передачі інформації	Відповідальність за передання інформації Намагання уникнути втрат інформації
Телефон зламався (переформулювання)	Відповідальність за передання інформації Уточнення інформації в тих, кого інтерв’юють Вникання в контекст і його розуміння
	Розуміння жаргонів, місцевої говірки, спеціальних термінів, тощо
Айсберг	Збір усних історій як відкриття айсбергу – груп, непомітних для “великих”
Я – ТИ – Повідомлення	Використання Я-повідомлення під час складних ситуацій
Співпраця	Використовувати цей принцип як один із засадничих
Крок за кроком до успішного спілкування (Етапи трансформації конфліктів)	Пам’ятати, особливо, коли опиняємося в середині конфлікту
Рольова гра	Пам’ятати про реверсію ролей і виході з них
Допоможемо ровесникам і ровесницям помиритися (медіації)	Намагатися використовувати якомога повніше якості медіаторів під час збору інтерв’ю
Сім нот	Пам’ятати й поважати різноманітність
“Сніжинки”	Пам’ятати й поважати різноманітність
Хто такі Я	Ознайомлені з вправою, можуть будувати промінці для тих, про кого вони збирали усні історії, під час їх аналізу
Веселка	Пам’ятати й поважати різноманітність
Коли і чому ми вперше усвідомили, що ми дівчата чи хлопці	Це може бути одним із запитань тим, чий історії збираються
Чого чекають від Я	Перелік факторів, які впливають на нашу соціалізацію (традиції, змі, сім’я, школа, тощо), можуть бути “осями”, по яких можливе кодування текстів під час аналізу – при аналізі за допомогою осьового кодування
Гендерні стереотипи (Чим небезпечні рамки, користь і небезпека рамок)	Використання при аналізі
«Фотографія домашнього дня»	Може бути частиною гендерного аналізу щодо гендерних ролей, потреб і інтересів
Праця і робота	Використання при аналізі

«Подивимося у дзеркало»	Використання при аналізі
Магазин іграшок	Іграшки, ігри, заняття – одна з можливих тем
Шкільний дзвоник	Школа, освіта – одна з можливих тем
На роботу потрібні...	Використання при аналізі
Нове покоління обирає...	Використання при аналізі
З кола дискримінації	Використання при аналізі
Я голосую за...	Політика – одна з можливих тем
Шлях у країну Уповноваження	Використання при аналізі
Кому і для чого потрібна гендерна справедливість	Використання при аналізі
Сад рівності (Ліс справедливості)	Використання при аналізі
Зняти гендерні лінзи. Основи гендерного аналізу	Зв'язкова ланка з усними історіями, гендерними студіями, гендерним аналізом, тощо

Можливості, які надає співпраця

Що може дати уповноважувальна освіта	Що можуть дати усні історії
Усні історії для аналізу	Чіткій інструментарій (алгоритм) збору й обробки інформації у вигляді усних історій
Практичні навички збору усних історій	Залучення до процесу досліджень нових людей
Популяризація дослідницького методу і його наслідків (самі усні історії)	

Можливі наслідки для мережі уповноважувальної освіти

- збір усних історій дітьми;
- збір усних історій педагогами;
- терапія персонального минулого;
- сприяння більш активному уповноваженню.

Різноманітність матеріалу, його одання з різних джерел, різними методами, необхідність серйозного аналізу, великий обсяг інформації, потребують часу для усвідомлення й подальшого використання. Тим, хто здійснюють програму в країнах і хотіли би поглиблювати й поширювати її надалі, важливо прийняти інтеграційний шлях використання усних історій і уповноважувальної освіти, тобто **об'єднуючи підходи, досвід інструментарій, досвід програм для створення новго досвіду і нових інновацій.**

Приблизний план і послідовність дій

- Глибше ознайомитися з дослідницьким методом „усних історій”.
- Провести пробне зайняття в групі, яка, як мінімум, опанувала розділом „Успшні комунікації”.
- Попросити членів групи зібрати усні історії у своїх близьких. Для цього можн використати формат програми, наприклад, чому так назвали батьків, їхні улюблені

іграшки і заняття, тощо.

- Зібрати усні історії.
- Транскрибувати.
- Ознайомити групу з історіями, пам'ятаючи про принцип конфіденційності під час представлення. Для цього треба попросити дозволу на оприлюднення в тих, кого опитували.
- Відрефлектувати разом із групою відчуття, емоції, враження від самих історій.
- Проаналізувати історії за допомогою інструментарія уповноважувальної освіти й інших аналітичних підходів.
- Відрефлектувати процес збору історій.
- Проаналізувати свої успіхи й упущення під час збору історій, обговорив відповідальність тих, хто збирають усні історії.
- Описати цей досвід.
- Поділитися їм з іншими колегами, які працюють за програмою „Уповноважувальна освіта”.

Тільки такий свідомий, обережний, послідовний шлях допоможе нам з найбільшою ефективністю використовувати сильні сторони обох програм.

Приблизний план тренінгу

Вступ (10')

Принципи (10')

Знайомство – історія моїх дідуся й/чи бабусі (20')

Очікування (10')

Що таке усні історії і що можна використати з досвіду уповноважувальної освіти (20')

11:10 – 11:30   Перерва

Приклад інтерв'ю з одночасним транскрибуванням (30')

Рефлексії (10' + 30')

що ми відчуваємо, коли говоримо про себе і своє життя

що нам може заважати говорити про себе

що з досвіду уповноважувальної освіти може нам допомогти в проведенні інтерв'ю

12:40 – 13:30   Обід

Сортування інтерв'ю (60')

Аналіз (30')

15:00 – 15:20   Перерва

Рефлексії (20')

Підсумки (20')

Дані по людину, яку ми опитуємо

Обов'язкові дані

Ім'я, прізвище

Вік

Національність

Рід занять чи фах (зараз чи в минулому)

Освіта

Місце проживання

Додаткові дані

Сімейний стан

Склад сім'ї

Переїзди на постійне місце проживання